

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 26ης Σεπτεμβρίου 1990 *

Στην υπόθεση T-48/89,

Fernando Beltrante και λοιποί, υπάλληλοι του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενοι από τον Jean-Noël Louis, δικηγόρο Βρυξελλών, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο την Mýson SARL, εταιρία παροχής φορολογικών, διοικητικών και λογιστικών συμβουλών, 6-8, rue Origer,

προσφεύγοντες,

υποστηριζόμενοι από την

Ομοσπονδία Ευρωπαϊών Δημοσίων Λειτουργιών, με έδρα τις Βρυξέλλες, εκπροσωπούμενη από τον Georges Vandersanden, δικηγόρο Βρυξελλών, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Alex Schmitt, 62, avenue Guillaume,

παραμβαίνουσα,

κατά

Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενου από τον Arthur Alan Dashwood, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας του, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Jörg Käser, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad-Adenauer,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση αποφάσεως του Συμβουλίου, η οποία κοινοποιήθηκε με ανακοίνωση της 6ης Μαΐου 1988, περί απορρίψεως της αιτήσεως των προσφευγόντων να τους καταβληθούν εφάπαξ τα έξοδα ταξιδιού για τα εξομοιούμενα με συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα, τα οποία δεν κατοικούν στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Saggio, πρόεδρο, Χρ. Γεραρή και Β. Vesterdorf, δικαστές,

γραμματέας: Β. Pastor, κυρία υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τη γραπτή διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 3ης Ιουλίου 1990,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Τα πραγματικά περιστατικά

- 1 Οι δεκατέσσερις προσφεύγοντες, υπάλληλοι του Συμβουλίου, λαμβάνουν τα προβλεπόμενα στον κανονισμό υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (εφεξής: ΚΥΚ) για τα εξομοιούμενα με συντηρούμενα τέκνα πρόσωπα επιδόματα, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 4, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ (εφεξής: παράρτημα). Σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, το Συμβούλιο προέβαινε έως το 1987, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 του παραρτήματος, στην επιστροφή των εξόδων ταξιδιού στα οποία υπεβάλλοντο τα πρόσωπα αυτά για να μετακινηθούν από τον τόπο διορισμού των προσφευγόντων υπαλλήλων στον τόπο καταγωγής τους, ακόμη και όταν δεν κατοικούσαν στον τόπο διορισμού των υπαλλήλων.

- 2 Με ανακοίνωση της 6ης Μαΐου 1988, η Διοίκηση της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου γνωστοποίησε στους ενδιαφερομένους υπαλλήλους ότι η αρμοδία για τους διορισμούς αρχή (εφεξής: ΑΔΑ) αποφάσισε την εφαρμογή του πορίσματος της ομάδας των προϊσταμένων διοικήσεως, σύμφωνα με το οποίο τα κατ' αποκοπήν ετήσια έξοδα ταξιδιού των εξομοιούμενων προς συντηρούμενα τέκνα προσώπων θα καταβάλλονται εφεξής υπό την προϋπόθεση ότι τα πρόσωπα αυτά κατοικούν στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου ή σε ακτίνα 50 χιλιομέτρων από αυτόν.

- 3 Περαιτέρω, η ανακοίνωση διευκρίνιζε ότι η απόφαση της ΑΔΑ ίσχυε από την 1η Ιανουαρίου 1988 και ότι η διοίκηση θα εξακολουθεί να καταβάλλει τα ετήσια έξοδα ταξιδιού για τον/τη σύζυγο και τα τέκνα.
- 4 Οι προσφεύγοντες υπέβαλαν χωριστά, δυνάμει του άρθρου 90, παράγραφος 2, του ΚΥΚ, διοικητικές ενστάσεις κατά της απόφασης της ΑΔΑ που τους κοινοποιήθηκε υπό μορφή ανακοινώσεως και γνωστοποιούσε την άρνηση της διοικήσεως να καταβάλει τα έξοδα ταξιδιού, δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος, στο αναγνωριζόμενο ως αρχηγός της οικογενείας πρόσωπο.
- 5 Με τις διοικητικές αυτές ενστάσεις που πρωτοκολλήθηκαν στο διάστημα μεταξύ 24 Μαΐου και 13 Ιουλίου 1988, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονταν ότι, άπαξ και λαμβάνει επίδομα στέγης, ο υπάλληλος δικαιούται για τον/τη σύζυγο και όλα τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενα τέκνα πρόσωπα, κατά την έννοια του άρθρου 2 του παραρτήματος, την επιστροφή των εξόδων ταξιδιού, αδιακρίτως αν κατοικούν ή όχι στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου.
- 6 Οι διοικητικές ενστάσεις απορρίφθηκαν με τις αντίστοιχες από 27 Ιουλίου 1988 αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου. Με τις αποφάσεις αυτές, που διατυπώθηκαν υπό μορφή στερεότυπης ανακοινώσεως, η ΑΔΑ έκρινε ότι το γράμμα του άρθρου 8 του παραρτήματος, αφενός, καθώς και ο στενός δεσμός που καθιερώνει το ανωτέρω άρθρο μεταξύ του επιδόματος στέγης και της καταβολής των εξόδων ταξιδιού στα εξομοιούμενα προς συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα, αφετέρου, επιβάλλουν στενή ερμηνεία των οικείων διατάξεων.

Η διαδικασία και τα αιτήματα των διαδίκων

- 7 Υπό τις περιστάσεις αυτές, οι προσφεύγοντες άσκησαν προσφυγή, που κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 28 Οκτωβρίου 1988, με αντικείμενο την ακύρωση της απόφασης περί αρνήσεως καταβολής των εξόδων ταξιδιού για τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα που δεν διαμένουν στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου.

- 8 Με Διάταξη της 15ης Νοεμβρίου 1989, το Δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14 της αποφάσεως του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1988, περί ιδρύσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- 9 Με Διάταξη της 8ης Δεκεμβρίου 1989, το Πρωτοδικείο (τρίτο τμήμα) δέχθηκε την αίτηση της Ομοσπονδίας Ευρωπαϊών Δημοσίων Λειτουργών (FFPE) να παρέμβει στη δίκη υπέρ των προσφευγόντων.
- 10 Ύστερα από την έκθεση του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Οι εκπρόσωποι των διαδίκων ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουλίου 1990.
- 11 Οι προσφεύγοντες ζητούν από το Πρωτοδικείο:
- να δεχθεί τυπικά και ουσιαστικά την προσφυγή,
  - να ακυρώσει:
    - α) την απόφαση του καθού περί αρνήσεως καταβολής στους προσφεύγοντες των ετησίων εξόδων ταξιδιού για τα πρόσωπα που εξομοιώθηκαν, με προγενέστερη απόφαση της ΑΔΑ, προς συντηρούμενα τέκνα·
    - β) την απόφαση του καθού, η οποία τους κοινοποιήθηκε με ανακοίνωση της 6ης Μαΐου 1988, περί τροποποιήσεως της ερμηνείας του άρθρου 8 του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, υπό την έννοια ότι αποκλείεται η επιστροφή των εξόδων ταξιδιού για τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα, εκτός αν τα πρόσωπα αυτά κατοικούν στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου ή σε ακτίνα 50 χιλιομέτρων από αυτόν·
    - γ) εφόσον κριθεί αναγκαίο, τη ρητή απόφαση περί απορρίψεως της διοικητικής ενστάσεως που υπέβαλε ατομικώς ο κάθε προσφεύγων, απόφαση που κοινοποιήθηκε στον κάθε προσφεύγοντα χωριστά με στερεότυπη ανακοίνωση της 27ης Ιουλίου 1988·

— να καταδικάσει το καθού στα δικαστικά έξοδα κατ' εφαρμογήν είτε του άρθρου 69, παράγραφος 2, είτε του άρθρου 69, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού διαδικασίας, καθώς και στα αναγκαία έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν λόγω της δίκης, και ιδίως στα έξοδα αντικλήτου, μετακινήσεως και διαμονής, καθώς και στην αμοιβή των δικηγόρων, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 73, περίπτωση β), του κανονισμού.

12 Το καθού ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την παρούσα προσφυγή ως αβάσιμη,

— να καταδικάσει τους προσφεύγοντες στα δικαστικά έξοδα στο μέτρο που αυτά δεν επιβαρύνουν το καθού, δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 70 και 95, παράγραφος 3, του κανονισμού διαδικασίας.

Επί της ουσίας

13 Προς στήριξη της προσφυγής τους, οι προσφεύγοντες επικαλούνται δύο λόγους ακυρώσεως, ο ένας από τους οποίους αντλείται από παράβαση του άρθρου 8 του παραρτήματος, ο δε άλλος από παραβίαση της αρχής περί ίσης μεταχειρίσεως και περί απαγορεύσεως των διακρίσεων μεταξύ υπαλλήλων.

14 Η παρεμβαίνουσα, η οποία συντάσσεται με το σύνολο της επιχειρηματολογίας των προσφευγόντων όσον αφορά την παράβαση του προαναφερθέντος άρθρου 8, ισχυρίζεται, περαιτέρω, ότι η προσβαλλόμενη πράξη συνιστά κατ' ουσίαν απόφαση, κατά την έννοια του άρθρου 110, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, η οποία εκδόθηκε από τη διοίκηση σε εκτέλεση προγενέστερης αποφάσεως της ομάδας των προϊσταμένων διοικήσεως. Η απόφαση αυτή είναι παράνομη ως προερχόμενη από αναρμόδιο όργανο, ως εκδοθείσα χωρίς να τηρηθούν οι ουσιώδεις διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 110, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, ως στερούμενη αιτιολογίας, ως μη περιβληθείσα την απαιτούμενη δημοσιότητα και ως εκδοθείσα γενικότερα κατά καταστρατήγηση διαδικασίας.

- 15 Κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, το καθού όργανο διευκρίνισε ότι η προσβαλλόμενη πράξη δεν συνιστά ούτε τροποποίηση του ΚΥΚ ούτε θέσπιση γενικής διατάξεως προς εκτέλεση αυτού, αλλά προσδιορίζει τη θέση της ΑΔΑ όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος από το 1988. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου γνωστοποίησε προφορικά τη θέση αυτή στη διοίκηση, η οποία με ανακοίνωση της 6ης Μαΐου 1988 ενημέρωσε σχετικά μόνο τους ενδιαφερομένους υπαλλήλους που είχαν ένα ή περισσότερα εξομοιούμενα με συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα, τα οποία δεν κατοικούσαν στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου. Προσαρμόζοντας την πρακτική του Συμβουλίου στην πρόταση της ομάδας των προϊσταμένων διοικήσεως, ο Γενικός Γραμματέας ενήργησε υπό ιδίαν ευθύνη και όχι σε εκτέλεση της απόφασής της ομάδας.
- 16 Συναφώς, παρατηρείται, πρώτον, ότι η συλλογιστική της παρεμβαίνουσας συνδικαλιστικής οργάνωσης ερείδεται στην εσφαλμένη εκδόχῃ ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 110, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, το οποίο προβλέπει την εκ μέρους κάθε οργάνου θέσπιση γενικών διατάξεων εκτελέσεως του ΚΥΚ. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για μια σειρά ατομικών αποφάσεων της ΑΔΑ, σχετικά με την άρνηση επιστροφής των εξόδων ταξιδιού για το έτος 1988, που κοινοποιήθηκαν στους ενδιαφερομένους υπαλλήλους με την ανακοίνωση της 6ης Μαΐου 1988 της Διοικήσεως της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου. Η ΑΔΑ επιβεβαίωσε τις ατομικές αυτές αποφάσεις, απορρίπτοντας τις αντίστοιχες ατομικές διοικητικές ενστάσεις των προσφευγόντων.
- 17 Δεύτερον, διαπιστώνεται ότι το πόρισμα αριθ. 185/88, το οποίο ελήφθη υπόψη από τις προσβαλλόμενες αποφάσεις, διατυπώθηκε από τους αντιπροσώπους διοικήσεως των οργάνων που συνήλθαν ως « ομάδα », όπως αυτοαποκαλούνται, στο πλαίσιο των « τακτικών διαβουλεύσεων μεταξύ των διοικήσεων των οργάνων », του άρθρου 110, παράγραφος 3, του ΚΥΚ. Το πόρισμα αυτό, το οποίο εκδόθηκε με γνώμονα την τήρηση ενιαίας διοικητικής πρακτικής ως προς την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος, δεν είχε ως αποτέλεσμα τη δέσμευση της αρμοδίας για την έκδοση των προσβαλλομένων ατομικών πράξεων αρχής. Πράγματι, η ΑΔΑ ενήργησε ασκώντας την αρμοδιότητα που της αναθέτει το άρθρο 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος, οι δε αντίθετοι ισχυρισμοί του παρεμβαίνοντος δεν μπορούν να βρουν δικαιολογητικό έρεισμα στο απλό γεγονός ότι στην ανακοίνωση της 6ης Μαΐου 1988 περιλαμβάνεται η φράση « η ΑΔΑ του Συμβουλίου αποφάσισε να θέσει σε εφαρμογή το πόρισμα της ομάδας των προϊσταμένων διοικήσεως ... ».

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως

- 18 Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι το άρθρο 8 του παραρτήματος εξαρτά την κατ' αποκοπήν επιστροφή στον υπάλληλο των εξόδων ταξιδίου του/της συζύγου, των τέκνων και των συντηρουμένων από αυτόν προσώπων από τη μόνη προϋπόθεση ότι δικαιούται το επίδομα στέγης. Κατά τους προσφεύγοντες, καμιά διάταξη του ΚΥΚ δεν επιτρέπει να συναχθεί ότι τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα δεν απολαύουν ακριβώς τα αυτά δικαιώματα με εκείνα που αναγνωρίζονται στον/στη σύζυγο και στα τέκνα. Ο υπάλληλος του οποίου ο τόπος διορισμού και ο τόπος καταγωγής βρίσκονται στην Ευρώπη δικαιούται — μία ή δύο φορές ετησίως, ανάλογα με την απόσταση — να λάβει κατ' αποκοπήν τα έξοδα ταξιδίου μεταξύ του τόπου διορισμού και του τόπου καταγωγής για τον ίδιο και, ενδεχομένως, για τον/τη σύζυγο και όλα τα κατά το άρθρο 2 του παραρτήματος συντηρούμενα πρόσωπα. Από τα παραπάνω οι προσφεύγοντες συνάγουν ότι τα συντηρούμενα πρόσωπα δεν οφείλουν να κατοικούν στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου για να αναγνωρίζεται στον τελευταίο το δικαίωμα κατ' αποκοπήν λήψεως των εξόδων ταξιδίου.
- 19 Για να καταλήξουν στο συμπέρασμα αυτό, οι προσφεύγοντες, αφενός, προβαίνουν σε ανάλυση των διατάξεων των άρθρων 1, 2, 7, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 4, του παραρτήματος, ερμηνεύοντας τα μεν υπό το φως των δε και, αφετέρου, απορρίπτουν τη γραμματική ερμηνεία του προαναφερθέντος άρθρου 8 που προτάσσει η ΑΔΑ. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι, αν ήθελε υιοθετηθεί παρόμοια ερμηνεία, θα ήταν αναγκαίο να συναχθούν όλες οι εξ αυτού συνέπειες, έστω και αν αποδεικνύονται παράλογες και ασυμβίβαστες προς τον σκοπό του άρθρου. Όσον αφορά, ειδικότερα, το άρθρο 7, παράγραφος 1, καθώς και το άρθρο 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος, οι προσφεύγοντες αναγνωρίζουν ότι η πρώτη από τις διατάξεις αυτές απαιτεί ο/η σύζυγος και τα συντηρούμενα πρόσωπα να ζουν πράγματι υπό τη στέγη του υπαλλήλου, ενώ η δεύτερη θέτει ως προϋπόθεση μόνο το δικαίωμα λήψεως επιδόματος στέγης, χωρίς καμιά αναφορά σε άλλη προϋπόθεση συνουκίσεως. Εξάλλου, κατά τους προσφεύγοντες, είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 4 του προαναφερθέντος άρθρου 8, σχετικά με τα έξοδα ταξιδίου υπαλλήλων, με τόπο καταγωγής και/ή τόπο διορισμού εκτός Ευρώπης, προβλέπει ρητώς ότι, σε περίπτωση κατά την οποία δεν κατοικούν με τον υπάλληλο στον τόπο διορισμού του, μόνον ο/η σύζυγος και τα συντηρούμενα τέκνα δικαιούνται επιστροφής των εξόδων, αποκλεισμένων εξ αυτού των εξομοιούμενων προς συντηρούμενο τέκνο προσώπων. Οι προσφεύγοντες παρατηρούν ότι, αν οι συντάκτες του ΚΥΚ είχαν την πρόθεση να αποκλείσουν και την κατηγορία αυτή δικαιούχων από την επιστροφή των εξόδων ταξιδίου « στην Ευρώπη », δεν θα είχαν παραλείψει να το αναφέρουν ρητώς.

20 Στο πρώτο μέρος των αναπτύξεών του, το καθού όργανο υπογραμμίζει ότι το δικαίωμα του υπαλλήλου για επίδομα στέγης, όπως προκύπτει από τις διατάξεις του παραρτήματος, εξαρτάται από τρεις προϋποθέσεις: α) ο υπάλληλος να είναι έγγαμος, β) να έχει ένα ή περισσότερα συντηρούμενα τέκνα, γ) να αναλαμβάνει πραγματικά οικογενειακά βάρη έναντι τρίτων προσώπων, εκτός του/της συζύγου και των συντηρουμένων τέκνων. Επικαλούμενο την απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Ιανουαρίου 1984 στην υπόθεση 65/83 (Erdini κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1984, σ. 211), καθώς και την απόφαση της 23ης Μαρτίου 1988 στην υπόθεση 248/87 (Μουρίκη κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 1721), το Συμβούλιο ισχυρίζεται ότι ο υπάλληλος δεν έχει δικαίωμα να λάβει το επίδομα στέγης για τα συντηρούμενα μέλη της οικογενείας του παρά μόνο για τον/τη σύζυγο και τα τέκνα του που διαβιούν υπό την αυτή στέγη. Έτσι, κατά την άποψη του Συμβουλίου, ο ΚΥΚ διαστέλλει το δικαίωμα του υπαλλήλου για τον/την σύζυγο και τα τέκνα, για τα οποία υφίσταται αμάχητο τεκμήριο συνουκήσεως, από εκείνο για άλλα συντηρούμενα πρόσωπα. Επιπλέον, το άρθρο 2 του παραρτήματος προβλέπει δύο κατηγορίες συντηρουμένων προσώπων, και συγκεκριμένα, αφενός, τα τέκνα και, αφετέρου, τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα. Ο υπάλληλος πρέπει να δικαιολογεί ότι φέρει έναντι του τελευταίου πρόσωπου νόμιμες υποχρεώσεις διατροφής. Αντίθετα, η αιτιολογία αυτή δεν απαιτείται όταν πρόκειται για συντηρούμενα τέκνα.

21 Όσον αφορά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος, το Συμβούλιο φρονεί ότι έχει την έννοια ότι τα έξοδα ταξιδιού πρέπει να καταβάλλονται κατ' αποκοπήν:

— όσον αφορά τον/τη σύζυγο και τα συντηρούμενα τέκνα, βάσει του τεκμηρίου συνουκήσεως των μελών της οικογενείας στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου,

— όσον αφορά τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα, υπό την προϋπόθεση ότι το εξομοιούμενο πρόσωπο κατοικεί στον τόπο διορισμού ή εγγύς αυτού.

Κατά το καθού όργανο, η ερμηνεία αυτή δικαιολογείται από τους ακολούθους λόγους. Πρώτον, το ίδιο το γράμμα της επίδικης διατάξεως αναφέρεται σε ταξίδι από τον τόπο διορισμού του υπαλλήλου στον τόπο καταγωγής και όχι αντίστροφα. Δεύτερον, η επιστροφή των ετησίων εξόδων ταξιδιού έχει σκοπό να προσφέρει στον υπάλληλο τα οικονομικά μέσα μεταβάσεώς του μία ή δύο φορές ετησίως στον τόπο καταγωγής του, ώστε να μπορεί να διατηρεί τους οικογενειακούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς δεσμούς του. Η επιστροφή των εξόδων ταξιδιού και για τα μέλη της οικογενείας του επεκτείνεται και σ' αυτά, ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος ματαιώσεως του ταξιδιού αυτού σε περίπτωση που δεν συνοδεύεται από τα μέλη της οικογενείας του. Τρίτον, η εξέλιξη της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με το δικαίωμα λήψεως του επιδό-

ματος στέγης, που τείνει προς τη συσταλτική ερμηνεία, επιβάλλει ανάλογη ερμηνεία όσον αφορά το δικαίωμα επιστροφής των εξόδων ταξιδιού, ενόψει του στενού δεσμού που υφίσταται μεταξύ των δύο δικαιωμάτων.

- 22 Πριν ερευνηθεί η βασιμότητα της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξαν οι διάδικοι, πρέπει να υπομνηστεί το περιεχόμενο των επιδικών διατάξεων στο πλαίσιο της παρούσας διαφοράς. Κατά το άρθρο 67, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, τα οικογενειακά επιδόματα περιλαμβάνουν: α) το επίδομα στέγης, β) το επίδομα συντηρουμένων τέκνων και γ) το σχολικό επίδομα. Επιπλέον, το άρθρο 71 του ΚΥΚ προβλέπει ότι, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο παράρτημα VII, ο υπάλληλος δικαιούται επιστροφής των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε κατά την άσκηση ή επ' ευκαιρία της ασκήσεως των καθηκόντων του. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, το παράρτημα ρυθμίζει στο τμήμα 1 (άρθρα 1 έως 3) τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των οικογενειακών επιδομάτων και τις λεπτομέρειες καταβολής τους, ενώ στο τμήμα 3, στοιχείο Γ (άρθρα 7 και 8), καθορίζει τις προϋποθέσεις επιστροφής των εξόδων ταξιδιού.
- 23 Όσον αφορά το επίδομα στέγης, το άρθρο 1, παράγραφος 2, του παραρτήματος προβλέπει ότι είναι δικαιούχοι: « α) ο έγγαμος υπάλληλος, β) ο υπάλληλος ο οποίος διατελεί εν χηρεία, έχει λάβει διαζύγιο ή είναι χωρισμένος ή άγαμος και έχει ένα ή περισσότερα συντηρούμενα τέκνα κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφοι 2 και 3, γ) με ειδική και αιτιολογημένη απόφαση της αρμοδίας για τους διορισμούς αρχής, λαμβανομένης βάσει αποδεικτικών εγγράφων, ο υπάλληλος ο οποίος, αν και δεν πληροί τις προβλεπόμενες στις περιπτώσεις α) και β) προϋποθέσεις, αναλαμβάνει εντούτοις πραγματικά οικογενειακά βάρη ». Ως προς το επίδομα συντηρουμένου τέκνου, το άρθρο 2, παράγραφος 2, του οικείου παραρτήματος προβλέπει ότι « ως συντηρούμενο τέκνο θεωρείται το νόμιμο, φυσικό ή θετό τέκνο του υπαλλήλου ή του/της συζύγου του, όταν συντηρείται πραγματικά από τον υπάλληλο ... ». Στη συνέχεια, η παράγραφος 4 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι « δύναται κατ' εξαίρεση να εξομοιωθεί προς συντηρούμενο τέκνο, κατόπιν ειδικής και αιτιολογημένης αποφάσεως της αρμοδίας για τους διορισμούς αρχής που λαμβάνεται βάσει αποδεικτικών εγγράφων, κάθε πρόσωπο έναντι του οποίου ο υπάλληλος έχει νομίμους υποχρεώσεις διατροφής και του οποίου η συντήρηση συνεπάγεται γι' αυτόν σημαντική επιβάρυνση ».
- 24 Ως προς τα έξοδα ταξιδιού, το άρθρο 7, παράγραφος 1, του παραρτήματος προβλέπει ότι ο υπάλληλος δικαιούται επιστροφής των εξόδων για τον ίδιο, τον/τη σύζυγό του και τα συντηρούμενα πρόσωπα που ζουν πράγματι υπό την αυτή στέγη, κατά την ανάληψη των καθηκόντων του, την οριστική αποχώρηση και σε κάθε μετακίνηση λόγω μεταβολής του τόπου υπηρεσίας του. Τέλος, το άρθρο 8, παράγραφος 1, του παραρτή-

ματος ορίζει ότι « ο υπάλληλος δικαιούται για τον ίδιο και, αν δικαιούται επιδόματος στέγης, για τον/τη σύζυγό του και τα συντηρούμενα απ' αυτόν πρόσωπα κατά την έννοια του παραπάνω άρθρου 2, να του πληρώνονται κατ' αποκοπήν έξοδα ταξιδιού από τον τόπο διορισμού στον τόπο καταγωγής, όπως αυτός ορίζεται στο προηγούμενο άρθρο 7, με τους ακόλουθους όρους:

- μία φορά κάθε ημερολογιακό έτος, αν η σιδηροδρομική απόσταση από τον τόπο διορισμού στον τόπο καταγωγής είναι μεγαλύτερη από 50 χιλιόμετρα και μικρότερη από 725 χιλιόμετρα,
- δύο φορές κάθε ημερολογιακό έτος, αν η σιδηροδρομική απόσταση από τον τόπο διορισμού στον τόπο καταγωγής είναι τουλάχιστον 725 χιλιόμετρα ... ».

Οι λεπτομέρειες της καταβολής των εξόδων, κατ' αποκοπήν ή κατ' εξαίρεση, με υποβολή δικαιολογητικών, καθορίζονται στις παραγράφους 2 και 3, ενώ η ειδική περίπτωση ταξιδιού εκτός Ευρώπης ρυθμίζεται στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου.

- 25 Όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος, ο υπάλληλος δικαιούται επιστροφής εξόδων ταξιδιού μία ή δύο φορές ετησίως για τον ίδιο και, εφόσον του έχει αναγνωρισθεί επίδομα στέγης, για τον/τη σύζυγο και όλα τα συντηρούμενα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 2 του παραρτήματος.
- 26 Κατά το γράμμα της επίδικης διάταξης, η επιστροφή αφορά τα έξοδα ταξιδιού « από τον τόπο διορισμού στον τόπο καταγωγής ». Η επιστροφή των εξόδων ταξιδιού προς την αντίστροφη κατεύθυνση, δηλαδή από τον τόπο καταγωγής (ή άλλον τόπο) στον τόπο διορισμού προβλέπεται μόνο στην ειδική εκείνη περίπτωση όπου ο τόπος καταγωγής και/ή ο τόπος διορισμού βρίσκονται εκτός Ευρώπης. Επομένως, η γραμματική ερμηνεία της εφαρμοστέας διατάξεως συνάδει προς τη λύση που ακολούθησε η διοίκηση, και συγκεκριμένα ότι τα εξομοιούμενα με συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα οφείλουν να κατοικούν στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου, ώστε ο τελευταίος να έχει δικαίωμα να λάβει τα έξοδα ταξιδιού τους μία ή δύο φορές τον χρόνο στον τόπο καταγωγής του.
- 27 Η ερμηνεία αυτή, σύμφωνη προς το γράμμα του άρθρου 8 του παραρτήματος, ενισχύεται από τον σκοπό τον οποίο επιδιώκει το ΚΥΚ όταν αναγνωρίζει το δικαίωμα για επιστροφή των εξόδων ταξιδιού. Πράγματι, η επίμαχη διάταξη του ΚΥΚ έχει ως δικαιολογητικό λόγο να επιτρέπει στον υπάλληλο και στα συντηρούμενα από αυτόν πρόσωπα να επιστρέφουν, τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο, στον τόπο καταγωγής

τους, ώστε να μπορούν να διατηρούν τους οικογενειακούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς δεσμούς τους. Πρέπει να υπομνηστεί συναφώς ότι η δυνατότητα που παρέχεται στον υπάλληλο να διατηρεί τις προσωπικές σχέσεις του με τον τόπο των κυρίων συμφερόντων του αποτελεί γενική αρχή του ευρωπαϊκού υπαλληλικού δικαίου (απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1985 στην υπόθεση 144/84, De Angelis κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 1301).

- 28 Αν ο ΚΥΚ προβλέπει την επιστροφή των εξόδων ταξιδιού ακόμη και για τα πρόσωπα που αποτελούν μέλη της οικογένειας μόνο υπό ευρεία έννοια, τούτο οφείλεται στη μέριμνα να διασφαλίζεται η πραγματοποίηση του ταξιδιού αυτού για όλα τα μέλη της οικογένειας που υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τον τόπο καταγωγής τους εξαιτίας της αναλήψεως υπηρεσίας από τον κοινοτικό υπάλληλο. Υπό το πρίσμα αυτό, η επίδικη παροχή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως οικογενειακό επίδομα, ο σκοπός του οποίου συνίσταται στην ανακούφιση του υπαλλήλου από τα έξοδα που συνεπάγονται τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενο τέκνο πρόσωπα. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για καταβολή αποσκοπούσα στην κάλυψη των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε ο υπάλληλος επ' ευκαιρία της ασκήσεως των καθηκόντων του. Η φύση της ανωτέρω παροχής επιβεβαιώνεται από την ενσωμάτωση της ανωτέρω διατάξεως στο τμήμα 3 του παραρτήματος, το οποίο καθορίζει τους όρους εφαρμογής της βασικής αρχής που εξαγγέλλεται στο άρθρο 71 του ΚΥΚ.
- 29 Η αντίθετη επιχειρηματολογία των προσφευγόντων, κατά την οποία τα εξομοιούμενα προς συντηρούμενα τέκνα πρόσωπα απολαύουν των ιδίων ακριβώς δικαιωμάτων με εκείνα που αναγνωρίζονται στα συντηρούμενα τέκνα, εκκινεί, καταρχήν, από την εσφαλμένη αντίληψη ότι η παροχή αυτή συνιστά οικογενειακό επίδομα.
- 30 Εξάλλου, από τη σύγκριση των διατάξεων του άρθρου 7, παράγραφος 1, και του άρθρου 8, παράγραφος 4, προς τη διάταξη του άρθρου 8, παράγραφος 1, δεν καθίσταται δυνατή η συναγωγή ασφαλών επιχειρημάτων. Πράγματι, δεδομένου ότι καθεμιά από τις διατάξεις αυτές ρυθμίζει ειδικές περιπτώσεις κατά διάφορο τρόπο, είναι δυνατόν να αντληθούν επιχειρήματα που συνηγορούν για καθεμιά από τις δύο ερμηνείες.
- 31 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι ο υπάλληλος, ο οποίος δικαιούται επιδόματος στέγης, απολαύει του ευεργετήματος της επιστροφής των εξόδων ταξιδιού για πρόσωπα εξομοιούμενα με συντηρούμενο τέκνο, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά κατοικούν κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους στον τόπο διορισμού του υπαλλήλου ή σε μια περίμετρο προσδιοριζόμενη, κατά περίπτωση, από τις οικιστικές συνθήκες και

τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Κατά συνέπεια, είναι απορριπτέος ο πρώτος λόγος των προσφευγόντων που στηρίζεται στην εσφαλμένη ερμηνεία ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος, επιτρέπει την επίδικη επιστροφή εξόδων ακόμη και στην περίπτωση που τα προστατευόμενα πρόσωπα κατοικούν στον τόπο καταγωγής.

Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως

- 32 Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η απόφαση που εξέδωσε η διοίκηση έχει ως συνέπεια τη διαφορετική μεταχείριση των συντηρουμένων τέκνων και των εξομοιουμένων προς αυτά προσώπων, μολονότι όλα τα ανωτέρω πρόσωπα απολαύουν εξ ορισμού των αυτών δικαιωμάτων και πλεονεκτημάτων. Υπό την έννοια αυτή, η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και της απαγορεύσεως των διακρίσεων μεταξύ υπαλλήλων.
- 33 Το καθού παρατηρεί ότι η νέα ερμηνεία στην οποία προέβη η ΑΔΑ δεν συνεπάγεται διάκριση μεταξύ υπαλλήλων, εφόσον τα αναγνωριζόμενα από τον ΚΥΚ δικαιώματα στον υπάλληλο για τα τέκνα του διαφέρουν σαφώς εκείνων που του αναγνωρίζονται για τα εξομοιούμενα προς τέκνα πρόσωπα. Η διαφορετική αυτή μεταχείριση δικαιολογείται από την τεκμαιρόμενη συνοίκηση, που απορρέει από την ίδια τη φύση της οικογενειακής εστίας.
- 34 Καίτοι περιλαμβάνεται μεταξύ των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου, η γενική αρχή περί ισότητας εφαρμόζεται, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μόνο στα πρόσωπα που βρίσκονται σε ταυτόσημη ή συγκρίσιμη κατάσταση (βλέπε ενδεικτικά την απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 1980 στην υπόθεση 147/79, Hochstrass κατά Δικαστηρίου, Rec. 1980, σ. 3005, ιδίως σ. 3019). Από τα ανωτέρω έπεται ότι στην προκειμένη περίπτωση ο λόγος περί παραβιάσεως της αρχής αυτής είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, προεχόντως διότι τα τέκνα του υπαλλήλου, τα οποία αποτελούν μέρος της υπό στενή έννοια οικογενειακής εστίας και για τα οποία υπάρχει τεκμήριο συνοικήσεως με τον υπάλληλο, δεν τελούν υπό τις αυτές συνθήκες που ισχύουν για τα εξομοιούμενα προς τέκνα πρόσωπα, τα οποία ανήκουν μόνο στην υπό ευρεία έννοια οικογένεια.
- 35 Από το σύνολο των προηγούμενων σκέψεων προκύπτει ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 36 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου, που εφαρμόζεται *mutatis mutandis* στο Πρωτοδικείο, δυνάμει του άρθρου 11, τρίτο εδάφιο, της προαναφερομένης αποφάσεως του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1988, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υποβλήθηκε σχετικό αίτημα. Σύμφωνα, όμως, με το άρθρο 70 του κανονισμού διαδικασίας, προκειμένου περί προσφυγών υπαλλήλων των Κοινοτήτων, τα όργανα φέρουν τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Κάθε διάδικος φέρει τα δικά του δικαστικά έξοδα.

Saggio

Γεραρής

Vesterdorf

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο, στις 26 Σεπτεμβρίου 1990.

Ο γραμματέας

H. Jung

Ο πρόεδρος

Χρ. Γεραρής